

Is de heilige ibis verdwenen uit Nederland?

André van Kleunen, Sovon Vogelonderzoek Nederland

De heilige ibis is één van de acht vogelsoorten die op de Europese Unielijst van invasieve exoten staat. Aanleiding hiervoor was het risico op nest- en jongenpredatie bij en nestcompetitie met inheemse vogelsoorten. De soort is inheems in Afrika ten zuiden van de Sahara. Door ontsnaptingen of vrijlatingen waren er in meerdere Europese landen in het wild levende populaties ontstaan, waaronder Nederland. Hierover is onder meer geschreven in Kijk op Exoten in 2017. In deze bijdrage beschrijf ik de recente ontwikkelingen.

Broeden in Nederland

Vrij levende heilige ibissen (*Threskiornis aethiopicus*) deden vanaf 2001 broedpogingen in Nederland, die in 2003 voor het eerst jonge vogels opleverden. Maximaal werden twaalf nesten gemaakt, in 2007, verdeeld over drie locaties: Botshol *Ut* (4), bij vogelpark Avifauna Alphen aan den Rijn *ZH* (7) en natuurgebied De Banen *L* (1). Vanaf 2009 werden de vogels door 'Avifauna' zo veel mogelijk terug gevangen, en vanaf 2010 tot 2015 zijn geen broedgevallen meer gemeld. In 2010 was enkel een paar aanwezig in De Banen. Deze gingen niet over tot nestbouw. Daarna werden alleen solitaire exemplaren gemeld, tot 2015 toen een broedpaar heilige ibissen opdook in een reigerkolonie in De Wieden *Ov*. In 2017 werden deze daar voor het laatst vastgesteld. Toen verzamelden die vogels nestmateriaal en brachten dat naar een eilandje. Sindsdien zijn er geen broedgevallen meer vastgesteld in Nederland.

Pleisteraars

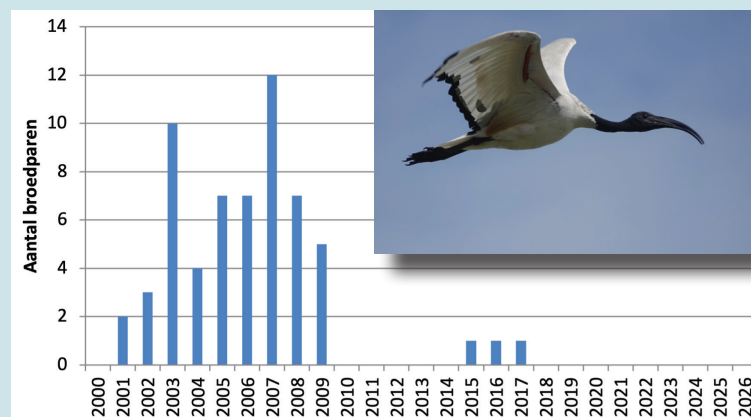
Sinds halverwege de jaren negentig duiken er ook pleisterende heilige ibissen op in Nederland, vaak in moeras- of natte weidegebieden. Het aantalsverloop in de tijd vertoont veel overeenkomst met dat van de broedaantallen. In de jaren 2000 ging het om tot gemiddeld bijna 30 vogels per seizoen. Rond 2010 namen de aantallen pleisteraars sterk af. Sinds 2018 is de soort zelfs niet meer vastgesteld tijdens de tellingen voor het Meetnet Watervogels. Tot in 2024 zijn nog wel enkele waarnemingen van de soort doorgegeven op Waarneming.nl, waaronder een overvliegende vogel op de trektelpost van Breskens *ZI*.

Herkomst

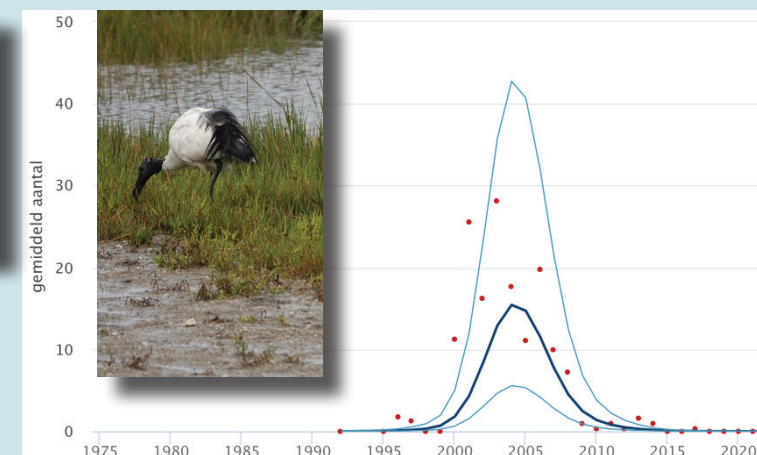
De in het wild broedende heilige ibissen waren merendeels afkomstig uit het vogelpark Avifauna bij Alphen aan den Rijn.

In 2010 bestond de vrij vliegende populatie daar uit 20-40 vogels. Sinds 2010, na de terugvangactie, zijn ze daar niet meer in het wild gezien. Dit is de voornaamste bron van de Nederlandse broedgevallen, maar in ieder geval een aantal pleisteraars komt van elders. In West-Frankrijk zit namelijk een populatie heilige ibissen. In een dierentuin daar leefde een groep van 150 paar geleewiekte heilige ibissen. De jongen daarvan konden echter vrij rond vliegen en verspreidden zich over de omgeving. Zo ontstond die wilde populatie daar in het begin van de jaren negentig. In 2006

Figuur 1. Heilige ibissen van de West-Franse populatie, waaronder een vogel met kleurringen. Gefotografeerd in Bretagne in juli 2025. (Foto: Hans Schekkerman)

Figuur 2. Aantal broedparen van de heilige Ibis in Nederland in het wild. (Bron: Sovon) (Foto: Hans Schekkerman)

Figuur 3. Het gemiddelde aantal pleisterende heilige ibissen in Nederland op basis van de tellingen voor het Meetnet Water-vogels. (Bron: NEM (Sovon, RWS, CBS, provincies)) (Foto: Hans Schekkerman)

telde die 1700 broedparen. Vogels afkomstig uit deze populatie zwerven rond, ook in Nederland. Het bewijs hiervoor werd geleverd door een fraaie ringaflezing op 12 juni 2012 op De Hamert *L*. Een hier gefotografeerde vogel was op 10 juni 2008 als nestjonge geringd in het Lac de Grand-Lieu, Loire-Atlantique, West-Frankrijk. Vanaf 2006 is begonnen met het indammen van de Franse populatie. In 2017 waren er nog 300 exemplaren over. De aantallen lijken recent niet verder af te nemen. In 2024 ging het in West-Frankrijk nog om 150 broedparen en winteraantallen van 400-500 vogels, hoewel de bestrijdingsacties daar nog doorgaan.

Verder leeft er een populatie in Italië. Deze heeft zijn oorsprong in het noordwesten in de Povallei, maar deze heeft zich verbreid tot verschillende kolonies in het noorden van Italië en buiten de broedtijd over grote delen van het land. In 2019 werden in Noordwest-Italië meer dan 1200 broedparen geteld en meer dan 11.000 pleisteraars in de winter. De vestiging begon met een broedgeval in 1989. De aantallen bleven laag tot 2006. Daarna namen ze exponentieel toe. De laatste jaren is ook hier een bestrijdingscampagne gaande. De impact daarvan is nog niet duidelijk. Ringonderzoek daar liet zien dat ze zich tot 300 kilometer van de ringplaats verspreidden. Het is niet waarschijnlijk dat vogels uit Italië nu Nederland kunnen bereiken.

Waarnemingen doorgeven

De heilige ibis lijkt verdwenen uit Nederland als regelmatige verschijning. Het is echter niet uitgesloten dat de soort in de toekomst toch weer opdrukt. Sovon volgt de aantallen van broedende heilige ibissen in het Meetnet broedvogels. Waarnemingen kunnen worden doorgegeven via:

sovon.nl/tellen/telprojecten/meldingen-zeldzame-broedvogels

Losse waarnemingen van niet-broedende vogels kunnen worden doorgegeven via: Waarneming.nl of Telmeel.nl.

Verder lezen

[Update populatiestatus heilige ibis 2017. Klik hier.](#)

[Risicoanalyse heilige ibis voor Nederland. Klik hier.](#)

